תורה אור

מתני' בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא עליה אחיו שהוא בן ט' שנים ויום אחד פוסל על ידו ר"ש אומר לא פוסל בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ואח"כ בא על צרתה פוסל על ידי עצמו רבי שמעון אומר לא פוסל: **גמ'** *תניא אמר להם רבי שמעון לחכמים אם ביאה ראשונה ביאה ביאה שנייה אינה ביאה ואם ביאה ראשונה אינה ביאה ביאה שנייה נמי אינה ביאה מתניתין דלא כבן עזאי דתניא *בן עזאי אומר יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד:

הדרן עלך האשה רבה

מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת נשא אשה ומת הרי זו פטורה בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת אם לא *ידע את הראשונה משהגדיל הראשונה חולצת ולא מתייבמת והשנייה או חולצת או מתייבמת רבי שמעון אומר מייבם לאי זו שירצה וחולץ לשנייה *אחד שהוא בן ט' שנים ויום אחד ואחד שהוא בן עשרים שלא הביא שתי שערות: **גמ'** אמר רבא הא דאמור רבנן זיקת שני יבמין מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה לא תימא היכא דאיכא צרה דאיכא למגזר משום צרה דהא הכא ליכא צרה מיחלץ חלצה יבומי לא מיבמה: נשא אשה ומת כו': תנינא להא דתנו רבנן *שוטה וקטן שנשאו ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום: בן תשע וכו' משהגדיל וכו': ויעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ותדחה צרה מיבום אמר רב לא עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול ושמואל אמר עשו ועשו וכן א"ר יוחנן עשו ועשו ויעשו תנאי היא הך תנא דארבעה אחין גזר משום צרה ואשמעינן בגדול וה"ה בקטן והאי דאמר גדול משום דבגדול קאי והאי תנא דהכא סבירא ליה עשו ולא גזר משום צרה ואשמעינן בקטן והוא הדין בגדול והאי דקאמר בקטן דבקטן קאי אזל ר' אלעזר אמר לשמעתא בי מדרשא ולא אמרה משמיה דר' יוחנן °שמע רבי יוחנן איקפד עול לגביה רבי אמי ור' אסי אמרו ליה לא כך היה המעשה בבית הכנסת של טבריא *בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי עד שקרעו ספר תורה בחמתן קרעו ס"ד (א) אלא אימא *שנקרע ס"ת בחמתן והיה שם רבי יוסי בן קיסמא אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים וכן הוה הדר איקפד טפי אמר חברותא נמי עול לגביה ר' יעקב בר אידי א"ל °כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה וכי על כל דבר שאמר יהושע היה אומר להם כך אמר לי משה אלא יהושע יושב ודורש סתם והכל יודעין שתורתו של משה היא אף ר' אלעזר תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעין כי שלך היא אמר להם מפני מה אי אתם יודעין לפייס כבן אידי חברינו ורבי יוחנן מ"ט קפיד כולי האי *דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב °אגודה באהלך עולמים וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם יהי רצון

שיאמרו

יהושע יא

תהלים סא

מתני' פוסל על ידו. דהויא ליה כמאמר אחר מאמר דשניהם תופסין בה וכיון דבעיא גט משני קם ביאה עליה בכיון שלא בנה שוב לא יבנה: **ור' שמעון אומר לא פוסל**. כדתני טעמא בגמ' וכגון דבביאת שני שגגה דאי במזיד הא קי"ל (נדה דף מה.) ביאתו ביאה והרגת עליו: **פסלה**. לראשונה על עצמו וכ"ש לשנייה דבית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתים וכיון דאין ביאתו בראשונה קנין גמור מהניא ביאת שנייה להצריכה גט וכיון דיהיב גט קם כוליה ביאת בלא יבנה: **ור"ש אומר לא פוסל**. דלרבי שמעון ביאת בן תשע לא קניא ומשיילא אלא ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא קמהניא ביאת אחיו וכן ביאתו בצרתה ואי לאו קניא הוה ליה כמי שלא בעל לא זו ולא זו ומותר לקיים הראשונה אבל שנייה לא מקיים דלמא ביאתו קניא בראשונה וקיימא שנייה עליה באיסור שני בתים: **גמ' ביאת שני אינה ביאה**. דקי"ל (לעיל דף נ.) אין ביאה אחר ביאה והוה ליה ביאת שני כביאת אינש דעלמא וכיון דשוגגת היא שריא: **מתני' דלא כבן עזאי**. מתני' דחשיב ביאה זו כמאמר וקתני דמהני מאמר אחר מאמר בין ביבם אחד ושתי יבמות בין בשני יבמין ויבמה אחת כגון רישא דלא כבן עזאי: **יש מאמר אחר מאמר בשני יבמין ויבמה אחת**. דתרוייהו מעיקרא לענין זיקה כי הדדי נינהו ומאמר דקמא לאו קנין גמור הוא דביאה הוא דכתב רחמנא ורבנן הוא דאמור דליהני משום גזירה כדמפרש בפ' רבן גמליאל (לעיל דף נ:) הילכך לא גרע בתרא מקמא דלכל חד וחד תקינו מאמר בה: **ואין מאמר אחר מאמר בשתי יבמות ויבם אחד**. שכל כחו וקניינו שהיה לו לענין מאמר נתן בראשונה ודחה את השנייה. ואית דגרס לה איפכא ולשון ראשון נראה וכן שמעתי: **מתני' בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתייבמת**. שיש עליה זיקת שני יבמין שבמאמר זה לא יצאה מידי זיקת נפילה ראשונה וחלה עליה זיקת נפילה שנייה ותנן בפ' ארבעה אחין (לעיל דף לא:) מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת שני יבמין: **נשא אשה**. שאינה יבמתו ולו אחין: **הרי זו פטורה**. ואע"ג דביאתו ביאה קידושיו אינן קידושין ואין קנין קטן כלום עד שיביא ב' שערות אבל ביבמה הואיל וזקוקה ליה שויוה רבנן כמאמר: **אם לא ידע את הראשונה משהגדיל ראשונה חולצת ולא מתייבמת**. דזיקת שני יבמים עלה הואיל ולא ידעה משהגדיל ולא יצאה מידי נפילה ראשונה: **ר' שמעון אומר מייבם לאי זו שירצה**. דלית ליה זיקת שני יבמין וההא נמי פליג רבי שמעון בארבעה אחין (שם): **וחולץ לשנייה**. דהא לאו צרות נינהו לאיפטורי חדא ביבום חברתה ויבומי תרוייהו לא הואיל והויא צרתה במקצת במאמר דרבנן אתו למימר שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות: **אחד בן ט' ואחד בן עשרים**. שניהם שוים לכל דין של מעלה דכל כמה דלא מייתי שערות קטן הוא: **גמ' לא תימא היכא דאיכא צרה**. כגון הך דארבעה אחין (שם) דתנן ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ואמרי' בגמ' אי זיקת ב' יבמין דאורייתא חליצה נמי לא תיבעי ומשנינן מדרבנן גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות כו': **ויעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול**. לדחות אשתו גמורה מייבום כי ההיא דד' אחין (שם) דקתני הרי אלו חולצות ואפי' אשתו גמורה נדחית מפני שהיא צרת בעלת זיקת שני יבמין ואמאי קתני מתני' שנייה או חולצת או מתייבמת: וכן אמר רבי יוחנן עשו ועשו: **ויעשו**. ואמאי מייבמה שנייה: **בנגר שיש בראשו גלוסטרא**. שראשו עב וראוי לשחיקת שומים ולשאר תשמיש ונחלקו בו לענין נעילת דלת רבי אלעזר אוסר לנעול בו ורבי יוסי מתיר לפי שיש תורת כלי עליו ומותר לטלטלו: **חברותא נמי**. (ב) את תלמידי אתם עושים חבירי שאתם מביאים לי ראיה מרבי אלעזר ורבי יוסי שהיו חברים: **וכן עשה יהושע**. העיד עליו המקרא שכל מה שעשה מפני משה עשה ואפי' מה שאמר סתם שהרי א"א בכל דבר ודבר שאמר יהושע אמר כך אמר משה ואפילו הכי אסהיד קרא דמפי משה הוה:

שיאמרו

נשא אשה ומת הרי זו פטורה. ואע"ג דלא תקינו רבנן נשואין לקטן* מ"מ אר"י דליכא איסור' דלא חשיבא ביאת זנות ומצוה נמי איכא להשיא אשה לבנו קטן כדאמר בהנשרפין (סנהדרין דף עו: ושם) דעליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך וגו': **קרעו** סלקא דעתך. קרעו משמע בכוונה: **אגודה** באהלך עולמים. כשנשמתו בישיבה של מעלה שפתותיו נעות בקבר כאילו מדברות כמלא שבשעה אחת דר בשני עולמים:

עין משפט נר מצוה

עד א ב מיי' פ"ה מהלכות יבום הלכה כ סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קע סעי' טז:

עה ג מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ל סמג שם טוש"ע שם סימן קעד סעיף ו:

[וכדאמרינן לקמן קיב:]

[ועי' תוס' לעיל סב: ד"ה סמוך]

עו ד מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סימן קסו סעיף א וסימן קעב סעי' טו:

עז ה מיי' שם טוש"ע שם סימן קסו סעי' ב:

עח ו מיי' פ"ה שם הל' כב ופ"ב מהלכות אישות הל' יא:

עט ז טוש"ע שם סימן קסו סעי' א:

תוספות ישנים

אי ביאת ראשון ביאה ביאת שני אינה ביאה. ופ"ה במתני' דמיירי שבא עליה שני בשוגג דאי במזיד היתה נהרגת כדאמרינן שכל העריות מומתין על ידו ולא נכירא דכיון דאשת קטן היא לא מקטלא דהא אמרי' (א) כי ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן. ונראה לפרש דודאי מיירי בבא עליה בשוגג דאי במזיד היתה נאסרת על הראשון דנהי דלא מקטלא מ"מ נאסרת היא על בעלה:

א) וכן איתא להדיא בקדושין (דף י"ט) דהך דאמר פרט לאשת קטן מיירי ביבמה ע"ש וע"ע בתוספות שם ד"ה ומדאורייתא.

תוס' חד מקמאי

בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומשהגדיל נשא אשה אחרת ולא ידע הראשונה משהגדיל השניה חולצת או מתייבמת הראשונה חולצת ולא מתייבמת ולית הלכתא הכי אלא אפי' השניה חולצת ולא מתייבמת דעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול כשמואל ור' יוחנן דס"ל עשו ועשו וקי"ל כתנא דארבעה האחי' שאף צרת זיקת שני יבמין חולצת ולא מתייבמת:

מסורת הש"ס

לעיל נא:

[לעיל נא: נב.]

[עמ"ש לעיל ע. על הגליון]

נדה מג:

לקמן קיב: לעיל סט:

עירובין קא:

[פי' זה היה מושכו אצלו וזה היה מושכו אצלו עד שנקרע ערוך ערך חס ג ועי' תוס' שבת יב: ד"ה רבי נתן]

בכורות נא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא אימא (שנקרע) תו"מ ונ"ב ס"א שנחלק: (ב) רש"י ד"ה חברותא נמי (את תלמידי אתם עושים חבירי) תא"מ ונ"ב ס"א אתם תלמידי נעשיתם חבירי:

גליון הש"ס

גמ' שמע ר' יוחנן איקפד. עי' ירושלמי רפ"ב דברכות: